

RECENZIE SPRÁVY

Kamaludin Seražudinovič GADŽIEV: Úvod do geopolitiky (Vvedenie v geopolitiku), Logos, Moskva 2000, 415 strán, ISBN 5-88439-084-X

Gadžiev patrí zrejme k najpracovitejším ruským autorom. V roku 1997 vydal v Moskve (vydavateľstvo Logos) súbežne dve práce: *Úvod k politickej vede* a *Geopolitika* (pozri MO č. 1-2/1998, s. 301-303). V moskovskom vydavateľstve Ekonomika mu v roku 1999 vyšla *Politická filozofia* (606 strán), v ktorej zrejme ako prvý autor nového – postsovietskeho – Ruska systematicky rozpracoval politickú filozofiu v parametroch vedeckej disciplíny, v rámci ktorej položil akcent na dva postuláty: *štát a moc*. Zatiaľ poslednou prácou, ktorá mu vyšla znovu vo vydavateľstve Logos je *Úvod do geopolitiky*.

Ak sa v predchádzajúcej práci *Geopolitika* v dvoch kapitolách z ôsmich

venoval špecifickej pozícii Ruska, resp. špecifickému chápaniu postavenia súčasného Ruska vo svete (ide o kapitoly: *Koniec eurocentrického sveta a perspektívy západno-východnej syntézy* a *Problémy národných záujmov a národnej bezpečnosti Ruska*), tento dvojkový prístup neopustil ani tentoraz. Prácu *Úvod do geopolitiky* tvorí osemnásť kapitol:

- Geopolitika ako samostatná vedná disciplína (s. 9-28),
- Formovanie a potvrdenie hegemonie europocentrického sveta (s. 29-53),
- Problém zrýchlenia času (s. 54-72),
- Globalizácia sociálnych a ekonomických procesov (s. 73-102),

- Medzinárodný systém (s. 103-127),
- Základné smerovanie globalizácie politiky (s. 128-157),
- 20. storočie – storočie ideológie (s. 158-185),
- Kríza europocentrického sveta (s. 186-207)
- Syntéza dvoch začiatkov (s. 208-233),
- Westernizácia alebo osobitná cesta modernizácie (s. 234-254),
- Západ v novej konfigurácii geopolitických síl (s. 255-280),
- Bude 21. storočie storočím Ázie? (s. 281-297)
- Rusko a Západ (s. 298-324),
- Rusko a Ázia (s. 325-338),
- Od bipolárneho k multipolárnemu svetovému poriadku (s. 339-348),
- Problémy národnej bezpečnosti (s. 349-365),
- Miesto vojen a konfliktov v živote svetovej spoločnosti (s. 366-386),
- Konflikty a vojny v súčasnom svete (s. 387-406).

Je všeobecne známe, že pre geopolitiku ako takú bola osudná jej diskreditácia v Nemecku v medzivojnovom období. Geopolitika sa vtedy stala zdôvodňovacím nástrojom pripravovaných a, žiaľ, aj realizovaných teritoriálnych výbojov fašistického Nemecka. Spôsobil to stratu dôvery v tento smer myslenia a celkom zákonite sa každý pokus o spojenie poznatkov z politiky a geografie prezentoval ako ďalšia príprava na hraňenie so zbraňami. Na Západe sa geopolitika postupne (koncom 70. ro-

kov) zbavila medzivojnových predsudkov a na Východe sa začala postupne (*nesmelo*) presadzovať v čase perestrojky, najmä však po páde komunistických režimov. Prestala platiť stará moskovsko-komunistická definícia geopolitiky ako „...reakčného smeru buržoázneho politického myslenia...“; aj keď dnes nepoznáme jej všeobecne prijatú definíciu. Možno aj preto, lebo geopolitika je priesečníkom mnohých vedných disciplín. K. S. Gadžiev síce pripomína, že „...geopolitika je vedná disciplína, ktorej záujmom sú základné problémy súčasného svetového spoločenstva a ktorá nemôže abstrahovať od problémov svetového spoločenstva, dislokácie a geografie konkrétnej krajiny alebo národa...“ (s. 5), napriek tomu sa nepokúša sformulovať svoju vlastnú definíciu. Upresňuje, že z jeho pohľadu sa geopolitika „...zaoberá problémami svetového spoločenstva v tých aspektoch, ktoré sa týkajú prijímania a realizácie politickej stratégie aktérmi medzinárodného systému na globálnej, regionálnej a lokálnej úrovni...“ (s. 7) V ďalšom pojednávaní vysvetľuje a navrhuje časť „geo“ v pojme geopolitika vnímať nie ako kartografický rozmer medzinárodnopolitických reálií, ale ako prijatie svetového spoločenstva v polohe „...vyzreteho systému na celej planéte...“ (s. 28). S takouto metodológiou je možné stotožniť sa, aj keď v prístupe K. S. Gadžieva cítiť Haushoferove chápanie geopolitiky, t. j. učenia o vzá-

jomnej závislosti politických procesov na Zemi. Inými slovami K. S. Gadžiev vyzýva sledovať procesy a princípy vývoja štátov, regiónov a sveta pomocou systému medzinárodných vzťahov, ktoré zaisťujú okrem iného aj komunikáciu ľudí na medzištátnej úrovni.

Komunikácia ľudí, to sú aj rozličné formy kultúry, a tie sú priamo spojené s otázkou civilizácie, resp. civilizácií. Akékoľvek zjednodušovanie pojmu *civilizácia* s koncepciou ideálnej konštrukcie v duchu ideálnych typov z dielne M. Webera K. S. Gadžiev odmieta a zastáva názor, že „...každá civilizácia je poznačená rôznymi tendenciami a alternatívami vnútorného usporiadania, ale aj snahou o begemóniu, predovšetkým v duchovnej sfére a v oblasti kontroly ľudských a surovínových (prírodných) zdrojov...“ (s. 209) Takéto konštatovanie autorovi neskôr umožnilo v rámci témy civilizácie (ide o kapitolu *Syntéza dvoch začiatkov*) analyzovať fenomén akej si aktuálnej geopoliticko-civilizačnej pasivity Východu, časti Európy a, samozrejme, Ruska. Ešte predtým K. S. Gadžiev dochádza k záveru: „...napriek tomu, že Európa má bohatú a hlbokú históriu, idea Európy je pomerne novým fenoménom...“ (s. 39) La civilisation europene pre K. S. Gadžieva napriek tomu predstavuje nejasný a vágny pojem. Autor sa obsahovo pomerne hutne venuje téme Európy, ktorá je pre Rusko ako

Euráziu neustále prekvapujúca (s otvorenou podotázkou, prečo nás (Rusko) nechápu?) V rámci svojho exkurzu sa pristavil aj pri prácach T. G. Masaryka, resp. pri aktivitách časopisu *Nová Európa (New Európe)* spojených s „...budúcim prezidentom Československa...“ (s. 41)

Rozpad ZSSR, sovietskeho bloku a socialistického spoločenstva znamenal sublimáciu umelého (*ideologické-bo*) delenia sveta. Podľa K. S. Gadžieva tak ideologicko-politický pojem Západ stratil význam (s. 263). Na druhej strane sa aktivizovala „aziácia Ázie“, čo bude mať kolosálne dôsledky na formulovanie nových výziev zo strany Európy a USA (s. 293), pretože o. i. politické a ekonomické elity Ázie získali vzdelanie v Európe a USA, ktoré dokážu náležite aplikovať pri modernizácii svojich krajín. Podľa K. S. Gadžieva sa na Východe formuje niekoľko centier (*Čína, Japonsko, India*), ktoré budú schopné „...viac, ako držať krok so Západom...“ (s. 296) Z pohľadu recenzenta len pripomínam, že všetky spomenuté krajiny patria podľa formulácií koncepcie národnej bezpečnosti a priorít zahraničnej politiky Ruska medzi prioritné a záujmové krajiny, s ktorými má Moskva navyše dlhodobu dobré politické, ekonomické, ako aj vojenské vzťahy. K. S. Gadžiev totiž predpovedá, že 21. storočie bude storočím národov a kultúr, ktoré budú schopné dosiahnuť optimálnu syntézu západného a východného fundamentu (s. 297). Podčiara-

knuté a spočítané, reč nemôže byť o ničom, resp. nikom inom než o Eurázii, teda o Rusku!

Analýza rozhodujúcich geopolitických subjektov a ich vzťahov má kľúčový význam pre pochopenie a charakteristiku geopolitického postavenia Ruska. Je zaujímavé sledovať, ako autor chápe rozdielne a spoločné geopolitické záujmy zainteresovaných geopolitických aktérov. V tomto čerpá nielen z odkazu a pôsobenia mocenských síl vo svetovej politike, ale aj z geopolitiky, pomocou ktorej dáva Kremľu odporúčenia na realizáciu praktickej politiky (najmä v kapitole *Rusko a Západ*). Pomocou akceptácie idey Heartlandu K. S. Gadžiev zvýrazňuje nutnosť silného Ruska ako predpokladu zachovania svetovej rovnováhy. Ide o koncept multipolarity, ktorý dlhodobo presadzuje ruská zahraničná politika.

V téme silného (*ekonomicky, politicky, teritoriálne a následne medzinárodne*) Ruska sa K. S. Gadžiev zhoduje aj s inými ruskými autormi (napr.: Pozdňakov, E. A.: *Geopolitika*, Moskva 1995). A aj o tom, alebo zväčša o tom, je moderná ruská geopolitická spisba, ktorá zvýrazňuje vyššiu ideu silného národa. Nakoniec, bol to F. M. Dostojevskij, ktorý tvrdil: „...*bez vyššej idey nemôže existovať ani človek, ani národ...*“

Záverčný zoznam použitej literatúry, ktorý obsahuje 34 titulov, je programovo postavený zväčša na literatúre západnej proveniencie, napriek tomu táto kniha (ktorá môže byť aj učebnicou) neprekročila tieň *Geopolitiky* z roku 1997. V zásade môže pomôcť kultivovať novú ruskú generáciu v snahe moderne organizovať svet 21. storočia.

■

Peter Juza*

Igor Grigorijevič JAKOVENKO: Ruský štát: národné záujmy, hranice, perspektívy (Rossijskoje gosudarstvo: nacijaľnyje interesy, granicy, perspektivy) Sibirskij chronograf, Novosibirsk 1999, ISBN 5-87550-095-6, 221 strán

Napriek tomu, že kniha vyšla vo „viacdieckom“ vydavateľstve, jej obsah a gradácia nenecháva nikoho na pochybách, že ide o pohľad z Moskvy. I. G. Jakovenko je kulturoológ a okrem tejto „hlav-

nej“ profesie sa ešte venuje filozofii dejín a predovšetkým skúmaniu civilizovaných pohybov.

Ako už dešifruje titul monografie, hlavným záberom autorových

* Peter Juza; Mgr., CSc., tajomník Zabraničného výboru NR SR

úvah je problematika národného záujmu, hraníc a perspektív Ruska, samozrejme v kontexte procesu budovania, resp. formovania novej ruskej spoločnosti. Tomuto prístupu autor podriadil aj štruktúru práce. Prvá kapitola (s. 6-70) je venovaná téme európskej civilizácie v globálnom kontexte. V druhej (s. 71-122) sa Jakovenko pokúša objasniť tému národných záujmov a paralelný problém (novej) spoločnosti v Rusku. Kritické rozmery štátu, ponímanie národa a problém skutočných (prirodzených) hraníc sú obsahom tretej (s. 123-140) a štvrtej kapitoly (s. 141-159). Pre Rusko bolestivá téma Severného Kaukazu, samozrejme v kontexte s vojnou v Čečensku (resp. napätím na Kaukaze), umelo či skôr vedome potláčaná aktuálna téma – perspektívy možného nekonfliktného vzťahu rozdielnych civilizácií v konkrétnej stykovej lokalite, je analyzovaná v piatej časti monografie (s. 160-172). Záverečná (s. 173-219) kapitola: *Národné záujmy – prístupy a kritériá* znovu zvyrazňuje autorov pokus o objasnenie niektorých pojmov a vytýčenie hraníc takých fenoménov, ako sú civilizácia, národ, národný štát, alebo impérium.

Pojem lokálnej civilizácie je v Jakovenkovom chápaní základnom akejkoľvek civilizačnej analýzy. Lokálna civilizácia totiž fixuje kvalitatívne charakteristiky a lokalizuje sub-

jekt civilizácie. Naopak, civilizačný kruh fixuje civilizáciu z pohľadu jej geografickej lokalizácie. Ak budeme akceptovať autorov pohľad a aplikujeme ho na Rusko, potom je potrebné priamo, nie pod čiarou, pripomenúť, že jeho dejiny, resp. nosná časť jeho histórie je spojená s dvoma antitézami. Na jednej strane je jasná a často zhmotňovaná snaha o silnú centralizovanú moc tvrdej ruky (*na čele s cárom, generálnym tajomníkom, prezidentom*) a na druhej strane sklon k povstaniam, revolúciám, pouličným bojom (*Ivan Boltnikov, Stepan Razin, Jemeljan Pugačov alebo Vladimír Iljič Lenin či Boris Jelcin*). Tiež je potrebné mať na mysli, že Ruské impérium – ZSSR – Ruská federácia (*zatiaľ*) boli dislokované na teritóriách s pravoslávny, islamský, protestantsko-katolíckym základom, nevynímajúc silné budhisticko-lámske okruhy.

Samozrejme, že takáto civilizačná diverzifikácia favorizuje otázku, či je možné udržať súčasné Rusko pohromade a či v prípade jeho rozpadu pôjde o pozvoľný proces, alebo nás čaká veľký tresk s podobnými problémami ako napr. v Čečensku. G. I. Jakovenko je optimista a vidí „...jedinu možnú príčinu rozpadu Ruska v úplnom krachu súčasných reforiem...“ (s. 157) Osobne sa s ním nestotožňujem v tomto optimistickom prístupe, aj keď ďalej celkom presvedčivo argumentuje, že „...vtedy môžú

*regionálne elity, pochopiť neschopnosť jednotného Ruska zavŕšiť modernizačný prechod, pristiúpiti k dezintegrácii (konfederácii, resp. úplnej demontáži štátu). Gigantické rozmery Ruska a „rýchlosť“ štátu budú vnímať ako prekážku historickej dynamiky. V rámci lokálnejších jednotiek by mohlo byť modernizačné obdobie ľahšie...“ (s. 157) Presvedčivá argumentácia má však jeden háčik. Autor (a v ruskej literatúre na túto tému nielen on) sa vyhýba takým komplikáciám, ako je napríklad štatút subjektov Ruskej federácie – Tatárska alebo Tuvy. Nehovorí o dlhoročnej neprítomnosti (*de facto*) Čečenska v rámci Ruskej federácie alebo o psychologickej odcudzenosti od rusko-pravoslávneho elementu v Karélii.*

A propos, Jakovenko vojnu v Čečensku považuje, na rozdiel od Kremľa, za prehratú a predpovedá, že Rusko bude musieť „...vysvetliť a prežiť svoju novú pozíciu – pozíciu krajiny, ktorá prebrala koloniálnu vojnu na území, ktoré sú mnohí naklonení vnímať ako „svoje“, teda ruské územie...“ (s. 160) Presne v súlade s konceptom *Tretieho Ríma* je ruská spoločnosť (väčšinová) aj po-

litická elita naklonená byť samobetou vlastných mýtov. Jeden z nich, mýtus o nezvratnej reintegrácii priestoru ZSSR alebo mýtus o integračnej pevnosti priestoru súčasnej Ruskej federácie, vytláča akýkoľvek alternatívny názor mimo zorného poľa. Potom, ak to nejde podľa „plánu“, nastáva totálna dezilúzia z vývoja (napríklad vzťahu Groznyj-Moskva) a k „návratu“ do plánovanej schémy sa následne použijú aj neadekvátne metódy.

V záverečných riadkoch svojej monografie I. G. Jakovenko sebakriticky priznáva, že ruská tradícia pozná v zásade dva typy reakcie na svetovo-civilizačné zmeny: inverzné skoky alebo už spomenuté revolúcie a vzbury (s. 221).

Objektívna šanca, že sa Rusko vymotá z vlastnej siete jednoduchého pohľadu na svet je v tom, že sa „...rozhodujúca časť spoločnosti organicky zrastie s paradigmou záujmu a nájde ideálne motívy...“ (s. 221) I. G. Jakovenko dochádza k záveru, že Rusko je toho schopné. Optimistický záver tejto dobrej práce. Odporúčam sa s ňou bližšie zoznámiť.

■

Peter Juza*

* Peter Juza; pozri s. 123

Stretnutie predsedov výborov parlamentov krajín V4

V dňoch 26.-28. apríla 2000 sa v Častej-Papierničke konalo tradičné (*už piate*) stretnutie predsedov zahraničných a brannobezpečnostných (*obranných*) výborov parlamentov krajín V4, ktoré má v rámci parlamentov Poľska, Maďarska a Českej republiky dlhšiu tradíciu.

Doteraz vždy išlo o stretnutie predsedov zahraničných a brannobezpečnostných výborov V4 bez účasti Slovenska (*z pochopiteľných dôvodov*). Od jesene 1998 sa stretnutí so štatútom „prizývaného“ zúčastňoval zástupca Zahraničného výboru Národnej rady Slovenskej republiky. Tohtoročné stretnutie bolo po vzájomnej dohode rozšírené o predsedov výborov pre európsku integráciu a, najmä, Slovensko sa ho zúčastnilo ako plnohodnotný člen Visegrádskeho zoskupenia. Teda, po 10-tich rokoch od stretnutia prezidentov Maďarska, Poľska a Československa v Bratislave (*9. apríla 1990*), ktoré bolo impulzom k ich multilaterálnej spolupráci, ako aj spôsobu koordinácie spoločného úsilia o integráciu do európskych a transatlantických štruktúr, bolo organizátorom tohto prestížneho parlamentného podujatia Slovensko.

Cieľom stretnutia, z nášho pohľadu, bolo okrem zahraničnopolitickej prestížnosti a historického prvenstva predovšetkým:

1. Prezentať spoločný záujem spolupracovať v procese európskej

integrácie a spoločná zodpovednosť za vybudovanie stabilného a bezpečného priestoru.

2. Zdôrazniť, že spoluprácu v rámci V 4 chápeme ako prepojenosť na prístupový proces zúčastnených krajín do Európskej únie.
3. Opakovane získať verejnú podporu Česka, Maďarska a Poľska k úsiliu SR o vstup do NATO. Táto orientácia napokon zodpovedá pôvodnému významu a poslaniu visegrádskej spolupráce z jej začiatkov v roku 1991.
4. Zvýrazniť, že naše štyri krajiny si uvedomujú, že bezpečnosť je nedeľiteľná a že je potrebné ju vnímať tak v globálnom, ako aj v regionálnom kontexte
5. Akcentovať, že politiku otvorených dverí Aliancie považujeme za kľúčový predpoklad pre posilňovanie bezpečnosti v euroatlantickej oblasti.
6. Zapojiť sa do diskusií o formovaní politiky najmä v oblasti krízového manažmentu a petersberských operácií, a to aj s tými členmi NATO, ktorí nie sú členmi EÚ. V tejto súvislosti vysloviť presvedčenie, že širšia spolupráca kapacít krajín V4 v oblasti obranného priemyslu a obstarávania by bola pozitívnym prínosom.
7. Oceniť pokrok, ktorý od posledného stretnutia dosiahli členské krajiny v súvislosti s negociačným

procesom s EÚ a zároveň úprimne privítať stanovisko summitu v Helsinkách, podľa ktorého bude EÚ pripravená na rozšírenie a na prijatie nových členských štátov do konca roka 2002.

8. Konštatovať, že prístupové rokovania treba urýchliť, aby sa mohli ukončiť koncom roka 2001 a aby sa následne v roku 2002 mohol začať súbežný ratifikačný proces v členských krajinách EÚ o prijatí krajín prvej skupiny za členov EÚ a o výsledkoch medzivládnej konferencie.

Nepísaným cieľom stretnutia predsedov výborov bolo predovšetkým pokračovať vo využívaní možností regionálnej spolupráce, ktorá podporuje šance Slovenska integrovať sa spolu s ostatnými krajinami (*už členmi NATO*) do medzinárodného spoločenstva. Bolo vhodným priestorom na prezentovanie hodnôt schválenej koncepcie zahraničnej politiky Slovenska (*kontinuita, pragmatičnosť a vypočítateľnosť*), informovania o práci Národnej rady Slovenskej republiky a jej výborov v integračnej oblasti (*a spätého prebrania skúseností*), a nemožno opomenúť ani otázku stabilizácie pozitívnych tradícií vo vzťahoch v rámci krajín V4.

Predsedovia výborov v rámci plenárneho rokovania prediskutovali nasledujúce tematické okruhy:

rómsky problém ako európsky problém, Schengen a naše možnosti, (ne)koordinácia vízovej politiky, Kosovo – realizácia *Paktu stability*.

V rámci ad hoc diskusie sa zúčastnení dotkli aj témy Ruska. Predsedovia výborov sa zhodli na tom, že je vhodné po prezidentských voľbách pozorne sledovať cestu k demokracii v Rusku a podporili odporúčanie č. 1444 Parlamentného zhromaždenia RE k situácii v Česku.

Účastníkov stretnutia predsedov výborov parlamentov krajín V4 prijal prezident SR R. Schuster, predseda Národnej rady Slovenskej republiky J. Migaš a podpredseda vlády SR P. Hamžík (*za účasti Jána Figela ŠTAT MZV SR a Jozefa Pivarčiho ŠTAT MO SR*).

Na záver stretnutia jeho účastníci prijali spoločné vyhlásenie, ktoré sa nesie v duchu deklarovaneho zvyšovania vzájomnej koordinácie, pričom je akceptovaný potrebný a zdravý národný egoizmus jednotlivých subjektov.

Najbližšie stretnutie predsedov výborov parlamentov krajín V4 sa uskutoční na jeseň 2000 v Poľsku. Toto stretnutie sa tematicky sústreďí na otázky súvisiace s budúcim fungovaním krajín Visegrádskej štvorky v rámci Schengenskej konvencie.

■

Peter Juza*

* Peter Juza; pozri s. 123

Joint Declaration of the Chairmen of the Foreign Affairs, European Integration and Defence Committees of the Visegrad Four Countries Adopted at their 5th Meeting Bratislava 26.-28. April 2000

1. We, the representatives of the Parliaments of the countries of Central Europe, having common historical ties, consider it our common interest to co-operate in the process of European integration and to share common responsibility for the construction of a stable and secure continent. We see the Visegrad co-operation as a link to the accession process of the participating countries to the European Union.
2. The Czech Republic, Hungary and Poland fully support the endeavours of the Slovak Republic to join NATO. This orientation is in keeping with the original meaning and mission of the Visegrad co-operation since its beginning in 1991.
3. Our four countries are aware of the fact that security is indivisible and that it is necessary to perceive it in both global and regional contexts. The Washington summit of the North Atlantic Alliance preserved the possibility of the admission of Slovakia and other countries in the advantages of collective defence. We consider the confirmation of the Alliance's policy of open doors to be a key factor for the strengthening of security in the Euro-Atlantic area.
4. We follow with positive interest the process of the development of Common Defence and Security Policy of the European Union and we are ready to take part in this effort. We do want to participate in the discussions on the formation of this policy, particularly in the field of crisis management and Petersberg operations along with all the non-EU NATO members. We perceive this policy as enhancing the Euro-Atlantic security, of which the North Atlantic Alliance is the cornerstone. In this connection we are convinced that a wider co-operation of the V4 in the field of defence industry and procurement would be a positive contribution of our governments.
5. Hungary, Poland, the Czech Republic and Slovakia support the common efforts of democratic countries to build and strengthen a community of peace, stability, security, democracy and prosperity. We are in favour of such an international order in which war is an unacceptable way of re-

NATO should recognize the political and economic reforms in Slovakia and other countries by proceeding with the second round of enlargement.

- solving conflicts between states, in which threats and risks are identified and solved together. At the same time we recognize the necessity to protect those values with real defence capabilities.
6. The V4 group appreciates the progress that has been made by its member countries in the negotiation process with the EU since our last meeting and at the same time sincerely welcomes that Slovakia was invited by the Helsinki Summit to the accession negotiations as well. The V4 countries welcome the statement of the Helsinki Summit, namely the EU readiness to be prepared for enlargement and for admission of new member states by the end of 2002.
 7. The pace of the accession negotiations should be accelerated in order to conclude them so as to enable simultaneous ratification procedures in the member states of both first accession treaties and the results of the Inter-Governmental Conference in 2002.
 8. It is in our common interest that all the four countries are in the first group of associated countries to be admitted as EU members. At the same time the participating parties recognise that no candidate for EU membership is expected to wait for another country after fulfilling the necessary requirements.
 9. We are of the opinion that the international effort to bring about stability and peace in Bosnia, Kosovo and other parts of Southern Europe must continue until all the people in the region feel safe and secure enough to participate in the benefits of European trade, cooperation and integration. In this context, making the Danube river navigable as soon as possible is of much importance for the development of economic co-operation in Central and Southern Europe.
 10. We shall closely monitor the progress to democracy in Russia following the presidential elections there. We support the Recommendation No. 1444 of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe on the situation in Chechnya. We are interested in developing partnership and friendly relations with the Russian Federation and with other countries of the CIS, based on the principles of mutual respect and benefits. We believe that the genuine progress of democracy in Russia will be based on the respect for human rights and the principles of civil society.
 11. The meeting in Bratislava has shown the lasting value of cooperation of parliamentary bodies in a regional framework and the

wisdom of the decision of the Chairmen of the Foreign Affairs and Defence Committees of the Parliaments of Hungary, Poland and the Czech Republic at their last meeting in Budapest to expand the process by including Slovakia and the Chairmen of European Integration Committees of all the four countries.

12. We agree that our co-ordination be continued further in the future and that our next meeting takes place in Autumn 2000 in Poland and may primarily be focused on the issues related to the future functioning of the countries of the Visegrad Four within the framework of the Schengen Convention.

